

Sygn. akt II Ca 469/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 lipca 2018 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Monika Końska

Sędziowie: SSO Teresa Strojnowska

SSO Anna Pać- Piętał

Protokolant: st. sekr. sądowy Katarzyna Nawrot

po rozpoznaniu w dniu 12 lipca 2018 r. w Kielcach na rozprawie

sprawy z powództwa Gminy O.

przeciwko (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w L.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Rejonowego w Skarżysku – Kamiennej z dnia 18 grudnia 2017 r. sygn. I C 74/17

oddala apelację i zasądza od Gminy O. na rzecz (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w L. 1800 (jeden tysiąc osiemset) złotych kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt: II Ca 469/18

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 18 grudnia 2017r. Sąd Rejonowy w Skarżysku – Kamiennej oddalił powództwo – w pkt I; zasądził od powoda –Gminy O. na rzecz strony pozwanej (...) Spółka Akcyjna z siedziba w L. kwotę 3.617 zł tytułem kosztów procesu – w pkt II.

Powyższe orzeczenie zapadło na tle następującego stanu faktycznego.

W dniu 22 kwietnia 1985 r. na podstawie zarządzenia nr (...) zostało utworzone przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Wschodni O. Energetyczny z siedzibą w R., w skład którego wszedł Zakład (...) z siedzibą w S.. Następnie, Zakład (...) stał się samodzielnym przedsiębiorstwem państwowym. W 1993 r. nastąpiło przekształcenie Zakładu (...) w (...) Skarbu Państwa o nazwie Zakład (...) Spółka Akcyjna w S., po czym w 1995 r. zmiana uległa nazwa firmy na Zakłady (...) S.A. w S. ((...) S. A.). W grudniu 2006 roku powstał (...) sp. z o.o. w S.. Natomiast z dnia 30 czerwca 2007 roku nastąpiło rozdzielenie działalności spółki pomiędzy spółkę Zakłady (...) S.A. i (...) sp. z o.o. w S., do której to spółki aportem wniesiona została zorganizowana część przedsiębiorstwa Zakłady (...) S. A. związana m. in. z dystrybucją energii elektrycznej. (...) sp. z o.o. zmienił nazwę na (...) sp. z o.o. w S., zaś w 2010 r. została połączona przez przejęcie z pozwanym – (...) S. A. Jedynym akcjonariuszem poprzedników prawnych pozwanego był Skarb Państwa, o obecnie Skarb Państwa jest większościowym akcjonariuszem grupy kapitałowej, w skład której wchodzi pozwany.

Na nieruchomościach stanowiących własność Gminy O. obejmujących działki o nr ew. (...)posadowione są następujące urządzenia elektroenergetyczne pozwanego – (...) S. A. z siedzibą w L.:

1. na działce nr (...) przy ul. (...) – stacja transformatorowa o nazwie (...) wybudowana w 1985 r.;
2. na działce nr (...) przy ul. (...) – stacja transformatorowa o nazwie (...) przyjęta na majątek poprzednika prawnego pozwanego w 1975 r.;
3. na działce nr (...) przy ul. (...) – stacja transformatorowa o nazwie (...) wybudowana w 1981 r.;
4. na działce nr (...) przy ul. (...) – stacja transformatorowa o nazwie (...) wybudowana w 1985 r.;
5. na działce nr (...) przy ul. (...) – stacja transformatorowa o nazwie (...) wybudowana w 1985 r.;
6. na działce nr (...) przy ul. (...) – stacja transformatorowa o nazwie (...) wybudowana w 1969 r.;
7. na działce nr (...) przy ul. (...) – stacja transformatorowa o nazwie „T-19” wybudowana w 1984 r.;
8. na działce nr (...) – stacja transformatorowa o nazwie (...) wybudowana w 1992 r.

(...) transformatorowa (...) została wybudowana w 1985 r. W dniu 27 czerwca 1985 r. doszło do protokolarnego odbioru nowo wybudowanych urządzeń, po którym nastąpiło włączenie stacji pod napięcie i rozpoczęła się jej eksploatacja, która trwa do dnia dzisiejszego. Urządzenia przesyłowe jak też stacja nie zmieniły położenia i znajdowały się w samoistnym posiadaniu poprzednika prawnego pozwanego.

W dniu 11 listopada 1975 r. nastąpiło przekazanie stacji transformatorowej (...) wraz z wyposażeniem do majątku i eksploatacji poprzednikowi prawnemu pozwanego. Od tego czasu stacja jest bez przerwy eksploatowana, zaś miejsce jej położenia na działce o nr ew. (...)nie uległo zmianie.

(...) transformatorowa (...) została wybudowana w 1981 r. Protokolarny odbiór techniczny nowo wybudowanych urządzeń i przyjęcia ich do eksploatacji miał miejsce w dniu 30 września 1981 r. W dniu 3 grudnia 1981 r. stacja transformatorowa (...) została przyjęta do majątku poprzednika prawnego pozwanego. Od tego czasu jest przez pozwanego bez przerwy wykorzystywana do dystrybucji energii elektrycznej dla odbiorców indywidualnych w gospodarstwach domowych i przedsiębiorców. Urządzenia przesyłowe jak też stacja nie zmieniły położenia i znajdowały się w samoistnym posiadaniu poprzednika prawnego pozwanego.

(...) transformatorowa (...) została wybudowana w 1985 r. Protokołem nr (...) z dnia 27 czerwca 1985 r. nastąpił odbiór techniczny i przekazanie do eksploatacji obiektu: stacja (...) i linii nn ze stacji w O.. W tej dacie została również przyjęta na stan środków trwałych pozwanego i podłączona pod napięcie. W niezmienionym układzie oraz położenia funkcjonuje do dnia dzisiejszego od chwili objęcia jej w posiadanie przez poprzednika prawnego pozwanego.

(...) transformatorowa (...) została wybudowana w 1985 r. W dniu 27 czerwca 1985 r. miał miejsce protokolarny jej odbiór techniczny i przekazania do eksploatacji. Na podstawie protokołu przekazania-przyjęcia środka trwałego(...)z dnia 2 stycznia 1986 r. nastąpiło przyjęcie przedmiotowej stacji do majątku poprzednika prawnego pozwanego. Od tego czasu stacja w niezmienionym układzie funkcjonuje na działce powoda zapewniając w sposób nieprzerwany dostęp do energii elektrycznej gospodarstwom domowym i punktom prowadzenia działalności gospodarczej.

(...) transformatorowa (...) została wybudowana w 1969 r. w oparciu o decyzję Prezydium Powiatowej Rady Narodowej z dnia 21 marca 1969 r.(...)o ustaleniu lokalizacji szczegółowej stacji transformatorowej w O. przy ul. (...). W dniu 27 maja 1969 r. miał miejsce protokolarny – po wybudowaniu – odbiór stacji i przyjęcia jej do eksploatacji. W dniu 22 maja 1969 r. nastąpiło przyjęcie przedmiotowej stacji do majątku poprzednika prawnego pozwanego. Położenie urządzeń przesyłowych na przestrzeni lat nie zmieniło się.

(...) transformatorowa o nazwie(...) została wybudowana w 1984 r. W dniu 31 sierpnia 1984 r. miał miejsce protokolarny jej odbiór techniczny i przekazanie do eksploatacji. Na podstawie protokołu przekazania – przyjęcia środka trwałego(...) z dnia 21 grudnia 1984 r. nastąpiło przyjęcie przedmiotowej stacji do majątku poprzednika prawnego pozwanego. Lokalizacja stacji, jak też urządzeń przesyłowych na przestrzeni lat nie zmieniała się.

(...) transformatorowa o nazwie (...) została wybudowana w 1992 r. przez (...) O. na zlecenie inwestora – Banku (...). Budowę przedmiotowej stacji poprzedzono uzyskaniem decyzji o udzieleniu pozwolenia na budowę (znak: (...)) która została wydana przez Urząd Miasta w O. w dniu 1 kwietnia 1992 r. Na podstawie protokołu nr (...) z dnia 10 września 1992 r nastąpił odbiór techniczny i przyjęcie do eksploatacji stacji trafo (...) przy ulicy (...). Protokołem zdawczo-odbiorczym PT z dnia 21 września 1992 r. w/w stacja została przekazana do majątku poprzednika prawnego pozwanego. Urządzenia nie zmieniały lokalizacji.

Gmina O. od 2013r kierowała do pozwanego propozycję uregulowania praw pozwanego do użytkowanych gruntów poprzez wykupienie zajmowanych przez pozwanego działek ewentualnie zawarcie umów najmu działek, z zagrożeniem zażądania zapłaty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z przedmiotowych działek według stawki 4,60 zł/m². Pozwany nie wykazywał zainteresowania zawieraniem jakichkolwiek umów z powodem. Powód w dniu 14 kwietnia 2014 r. wystawił fakturę VAT (...) za korzystanie z gruntów Gminy O., położonych w O., na których usytuowane są stacje transformatorowe (za I kwartał 2014) na kwotę 17 585,06 zł płatną do dnia 20 kwietnia 2014 r. Pozwany zaś nie uznał roszczenia i odesłał w/w fakturę powodowi, wskazując, iż w jego księgach majątkowych nie figurują zobowiązania wobec powoda. Pismem z dnia 6 czerwca 2014 r. powód ponowił żądanie uregulowania praw związanych z korzystaniem przez pozwanego z 18 działek gruntu, a także przesłał pozwanemu fakturę korygującą fakturę VAT (...) obniżającą wysokość żądanej kwoty do 17 177,69 zł, a także przesunął termin płatności żądanej kwoty na dzień 20 czerwca 2014 r. W tym samym piśmie powód zaproponował także zawarcie umów najmu na zajmowane działki na okres 1 roku wg stawki 4,60 zł/m² i wraz z nim wysłał projekty umów najmu. W dniu 10 marca 2015 r. powód wystosował do pozwanego wezwanie do zapłaty kwot dochodzonych pozwem, jednakże pozwany odesłał je powodowi wskazując, że w jego księgach majątkowych nie figurują zobowiązania wobec Gminy O. na żądaną kwotę. W piśmie z dnia 8 lutego 2016 r. pozwany zakwestionował zasadność dochodzonego roszczenia twierdząc, że doszło do zasiedzenia ograniczonego prawa rzeczowego w postaci służebności przesyłu ze względu na upływ terminów przewidzianych w kodeksie cywilnym.

Przed datą wytoczenia powództwa w niniejszej sprawie - 31 stycznia 2017r. powód nie występował przeciwko pozwanemu z żadnymi innymi roszczeniami na drogę sądową i między stronami nie toczyły się inne postępowania.

W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd uznał, że powództwo jako nieuzasadnione podlegało oddaleniu. Sąd wskazał, że nie ulega wątpliwości, iż powodowi Gminie O. przysługują prawa własności do nieruchomości położonych na terenie gminy O. oznaczonych numerami ew. (...). Jednakże Sąd wskazał, że biorąc pod uwagę długość okresu istnienia urządzeń elektroenergetycznych w postaci stacji transformatorowych posadowionych na nieruchomości powoda, należy stwierdzić, że pozwany (...) S. A. z siedzibą w L. nabył przez zasiedzenie prawo odpowiadające treści służebności gruntowej, po zmianie przepisów Kodeksu cywilnego nazwane służebnością przesyłu. Sąd uznał, że do oceny przesłanki zasiedzenia w jej zasadniczym aspekcie obejmującym upływ czasu zasadnym jest zastosowanie terminu zasiedzenia przy założeniu dobrej wiary pozwanego liczonego od dnia 1 lutego 1989 r., tj. zmiany art. 128 k.c. W dniu 7 lutego 1989 roku weszła w życie ustawa z dnia 31 stycznia 1989 roku o zmianie ustawy Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 3, poz. 11). Na mocy jej przepisów zniesiona została zasada, że wyłącznie Skarbowi Państwa może przysługiwać prawo własności mienia państwowego, w wyniku czego państwowe osoby prawne uzyskały zdolność prawną w zakresie nabywania składników majątkowych na własność. Tym samym po dniu 31 stycznia 1989 roku przedsiębiorstwo państwowe jako państwowa osoba prawna do czasu jego uwłaszczenia ex lege mogło być posiadaczem służebności gruntowej (zespołu urządzeń infrastruktury energetycznej) w rozumieniu art. 352 k.c. Sąd podkreślił, że przedsiębiorstwo państwowe nie mogło być uznane do dnia 1 lutego 1989 r. za samoistnego posiadacza nieruchomości w zakresie odpowiadającym służebności gruntowej, sytuacja ta zmieniła się po tej dacie. Od dnia 1 lutego 1989 r. przedsiębiorstwo państwowe może zasiedzieć służebność należącą także do Skarbu Państwa, w którego

imieniu wykonywało do dnia 31 stycznia 1989 r. władztwo nad mieniem. Dopuszczono tu możliwość zasiedzenia służebności gruntowej przez przedsiębiorstwo państwowe od dnia 1 lutego 1989r.

Ponadto, Sąd wskazał, iż ze względu zaś na przewidzianą do 1989 r. zasadę jedności własności państwowej (d. art. 128 k.c.) , zarówno grunty w ramach przedsiębiorstwa państwowego jaki i mienie państwowego przedsiębiorstwa energetycznego nie stanowiło własności tych podmiotów (przedsiębiorstw) w rozumieniu art. 140 k.c., było to władztwo Skarbu Państwa. W sytuacji, w której Skarb Państwa budował urządzenia energetyczne na nieruchomości stanowiącej jego własność nie można zarzucić mu złej wiary. Do chwili wniesienia powództwa o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie lub o usunięcie lub wniosku o ustanowienie służebności przesyłu przedsiębiorstwo energetyczne nie może być uważane za posiadacza w złej wierze. Powyższy pogląd jest zgodny ze stanowiskiem Sądu Najwyższego wyrażonym w wyroku z dnia 29 kwietnia 2009 roku w sprawie o sygn. akt II CSK 560/08 oraz w wyroku z dnia 20 sierpnia 2009 roku w sprawie II CSK 137/09 oraz w postanowieniu z dnia 5 lipca 2012 roku o sygn. akt IV CSK 606/11, w którym Sąd Najwyższy wyraził pogląd, zgodnie z którym za posiadacza w dobrej wierze można uznać przedsiębiorstwo energetyczne, którego własność stanowią urządzenia służące do dystrybucji energii elektrycznej wybudowane przed 31 stycznia 1989 roku na gruncie stanowiącym własność Skarbu Państwa.

Sąd wskazał, że do terminu zasiedzenia zastosowanie mają przepisy obowiązujące w aktualnym brzmieniu, czyli przyjąć należy 20-letni termin zasiedzenia, co skutkowało przyjęciem, że do zasiedzenia służebności obciążające nieruchomości obejmujące działki o nr ew.(...)stanowiące własność Gminy O. doszło: w dniu 1 lutego 2009 r. w przypadku stacji transformatorowych: (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), zaś w przypadku stacji (...) posadowionej na działce nr (...) do zasiedzenia doszło w dniu 10 września 2012 r.

Sąd Rejonowy odnosząc się do terminu zasiedzenia stacji transformatorowej (...) wskazał, iż poprzednik prawny pozwanego przejmując przedmiotową stację transformatorową na swój majątek od Banku (...), miał prawo pozostawać w przekonaniu, iż inwestycję związaną z jej budową zrealizowano zgodnie z prawem, a w szczególności nie naruszając praw właściciela nieruchomości, na której jest posadowiona. Z uwagi na fakt, iż w dacie przekazania urządzenia elektroenergetycznego do majątku poprzednika prawnego pozwanego nie ujawniły się jakiegokolwiek nieprawidłowości, zasadnym było przyjęcie istnienia dobrej wiary po stronie pozwanego. Podkreślić należy, iż w kwestii kwalifikacji posiadania w dobrej wierze decydująca jest chwila uzyskania posiadania, wobec czego późniejsze okoliczności – powodujące, że posiadacz stał się posiadaczem w złej wierze, nie miały znaczenia i nie spowodowały przedłużenia terminu zasiedzenia do 30 lat. Sąd wskazał, że dobra wiara posiadacza podlega ocenie według stanu z chwili uzyskania posiadania, a w razie przeniesienia posiadania, obecnego posiadacza można traktować jako posiadacza w dobrej wierze wtedy, jeżeli taki przymiot przysługiwał poprzednikowi. Wobec powyższego Sąd pierwszej instancji uznał za zasadny podniesiony przez pozwanego zarzut zasiedzenia służebności przesyłu w odniesieniu do urządzeń elektroenergetycznych zlokalizowanych na nieruchomościach stanowiących własność powoda i oddalił powództwo.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu Sąd pierwszej instancji oparł na treści art. 98 § 1 k.p.c. Wyrażona w tym przepisie zasada odpowiedzialności za wynik procesu oznacza, że strona, która przegrała sprawę, jest obowiązana zwrócić przeciwnikowi poniesione przez niego koszty procesu. Pozwany wygrał proces w całości. Na poniesione przez niego koszty składają się: 17 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa procesowego, 3 600 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego, a więc łącznie kwota 3 617 zł. Z uwagi na fakt, iż pozwany wygrał proces w całości, powód zobowiązany jest do zwrotu na jego rzecz kwoty 3 617 zł.

Apelację od powyższego wyroku wniósł powód. Zaskarżył niniejsze orzeczenie w całości, zarzucając:

1) naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 217 § 3 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c., poprzez pominięcie przez Sąd I instancji zgłoszonego przez powoda, istotnego dla rozstrzygnięcia sprawy dowodu z opinii biegłych z zakresu energetyki i z zakresu szacowania nieruchomości na okoliczności związane z ustaleniem wysokości wynagrodzenia za bezumowne korzystanie przez pozwanego z 8 działek należących do powoda w okresie I kwartału 2014r. - jako zgłoszonego jedynie dla zwłoki, co spowodowało nierozpoznanie przez Sąd istoty

sprawy w zakresie roszczenia powoda o zapłatę wynagrodzenia należnego mu za bezumowne korzystanie z działek przez pozwanego;

2) błędy w ustaleniach faktycznych, polegające na:

- przyjęciu, że stacja transformatorowa (...), położona na działce przy ul. (...) została wybudowana na podstawie pozwolenia na budowę z dnia 1 kwietnia 1992r. (...), mimo iż wskazana decyzja jedynie zezwalała na zakończenie budowy nielegalnie rozpoczętej przez Bank (...), co doprowadziło Sąd do błędnego wniosku, że poprzednik prawny pozwanego objął działkę zabudowaną stacją transformatorową w dobrej wierze;
- przyjęciu, że termin zasiedzenia służebności w odniesieniu do 7 spośród 8 działek, objętych pozwem (tj. poza działką, o której mowa w lit. a) rozpoczął bieg w dniu 1 lutego 1989 r. na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowego – poprzednika prawnego pozwanego – na skutek objęcia przez niego działek zabudowanych stacjami transformatorowymi w posiadanie w rozumieniu art. 352 k.c.;
- pominięciu w ustaleniach faktycznych nabycia przez powoda w dniu 27 maja 1990 r. ex lege – w drodze komunalizacji, działek gruntu zabudowanych w poprzednich latach przez jednostki organizacyjne Skarbu Państwa, co w konsekwencji spowodowało niedokonanie przez Sąd oceny wpływu tego faktu na bieg terminu zasiedzenia służebności przesyłu przez poprzedników prawnych pozwanego i na przesłanki tego zasiedzenia, co zarzuca powód poniżej, w pkt 3;

3) naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy, a to art. 233 k.p.c., polegające na braku wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego, dokonaniu jego oceny w sposób dowolny i wybiórczy, poprzez:

- pominięcie przy rozważaniu materiału dowodowego wskazanego przez powoda faktu nabycia przez powoda prawa własności spornych działek z mocy prawa ex lege, w drodze komunalizacji, w dacie 27 maja 1990 r., mimo iż fakt ten (w szczególności zaś data nabycia prawa własności) ma istotne znaczenie dla oceny kluczowej w niniejszym postępowaniu, kwestii zasiedzenia służebności przesyłu – w odniesieniu do 7 działek powoda (tj. z wyjątkiem działki przy ul. (...));
- pominięcie zawartych w dokumentacji niniejszej sprawy wniosków pozwanego o nabycie działek objętych pozwem (w świetle orzecznictwa sądowego – istotnych dla oceny dobrej lub złej wiary pozwanego), co skutkowało przypisaniem pozwanemu dobrej wiary;

4) naruszenie prawa procesowego mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 328 § 2 k.p.c., poprzez sporządzenie uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia w sposób nie odpowiadający ustawowym wymogom, polegające na:

- nie odniesieniu się przez Sąd do szeroko podnoszonej przez powoda argumentacji (wspartej stanowiskiem judykatury) dotyczącej istnienia złej wiary po stronie poprzednika prawnego pozwanego w momencie objęcia spornych służebności w posiadanie, jak również nie wskazanie przyczyn, dla których w/w zarzut nie znalazł uznania Sądu;
- niewyjaśnienie przyczyn, dla których Sąd pominął zawnioskowany przez powoda dowód z opinii biegłych na okoliczności związane z ustaleniem wynagrodzenia należnego powodowi za bezumowne korzystanie z jego działek przez pozwanego;
- wadliwe wyjaśnienia podstawy prawnej powództwa w zakresie dotyczącym określenia początku biegu terminu zasiedzenia polegające na wskazaniu dwóch alternatywnych terminów: 1 lutego 1989r. i 5 grudnia 1990r. przy jednoczesnym nie ustosunkowaniu się do terminu wskazanego przez powoda tj. 27 maja 1990r., który powołał się na tę okoliczność stosownie rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego;

5) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 128 k.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 lutego 1989 r. do dnia 1 października 1990r. polegające na przyjęciu, że z dniem wejścia w życie wskazanego przepisu, tj. z dniem 1 lutego

1989r., wraz ze zniesieniem zasady jedności własności państwowej powstał stan prawny skutkujący rozpoczęciem biegu terminu zasiedzenia służebności podobnej do przesyłu w odniesieniu do 7 spośród 8 działek należących do powoda, przez przedsiębiorstwo państwowe ich jako posiadacza w rozumieniu art. 352 k.c.;

6) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 352 k.c. polegające na przyjęciu, że władztwo nad działkami powoda wykonywane po dniu 1 lutego 1998r. przez przedsiębiorstwo państwowe – poprzednika pozwanego – nie uwłaszczonego jeszcze państwowymi urządzeniami przesyłowymi znajdującymi się na tych działkach, było posiadaniem służebności gruntowej w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu – tymczasem był to jedynie zarząd operatywny (dzierżenie) mienia Skarbu Państwa;

7) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 305 k.c. w zw. z art. 172 § 1 k.c. polegające na przyjęciu, że poprzednik prawny pozwanego, nabył przez zasiedzenie służebności przesyłu z upływem 20 – letniego okresu obejmując nieruchomości powódki w posiadanie w zakresie odpowiadającym posiadaniu służebności przesyłu w odniesieniu do posadowionych na przedmiotowej nieruchomości urządzeń elektroenergetycznych, w dobrej wierze;

8) naruszenie prawa materialnego tj. art. 172 § 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie, skoro zdaniem powoda objęcie w posiadanie samoistne 8 działek powoda przez poprzedników prawnych, tj. przez przedsiębiorcę przesyłowego w odniesieniu do działki położonej przy ul. (...) (stacja (...)) i przez Skarb Państwa – w odniesieniu do pozostałych 7 działek, nastąpiło w złej wierze, zatem termin zasiedzenia służebności przesyłu wynosi 30 lat;

9) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 7 § 1 k.c., poprzez przyjęcie, że – w okolicznościach niniejszej sprawy – nie doszło do obalenia domniemania dobrej wiary po stronie pozwanego.

Zważywszy na podniesione zarzuty powód wniósł o:

1. uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji z uwagi na nierozpoznanie istoty sprawy przez ten sąd;
2. zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm prawem przepisanych oraz o zasądzenie na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm prawem przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Ustalenia faktyczne Sądu I instancji są prawidłowe. Argumentacja przedstawiona w apelacji nie zawiera zarzutów zmierzających do podważenia tych ustaleń, a zatem Sąd Okręgowy podziela je i uznaje je za własne. Z ustaleń sądu pierwszej instancji wynika, że pozwany jest następcą prawnym przedsiębiorstwa państwowego – Zakładu (...) z siedzibą w S., który to wchodził w skład (...) w R.. Przedsiębiorstwo to w latach 60., 70., i 80. wybudowało na nieruchomościach powoda stacje transformatorowe. Urządzenia te stanowiły część składową przedsiębiorstwa energetycznego i były, w dacie ich budowy, własnością Skarbu Państwa, podobnie jak nieruchomości na których je posadowiono.

Zdaniem Sądu Okręgowego, sąd pierwszej instancji prawidłowo ocenił zgłoszony przez pozwanego zarzut zasiedzenia. Termin zasiedzenia przez pozwanego służebności przesyłu niewątpliwie upłynął, z tym jedynie zastrzeżeniem, że jego bieg (w odniesieniu do stacji (...), (...), (...), „T-19”, (...), (...), (...)) posadowionych na (...))działek) – w cenie Sądu Okręgowego – rozpoczął się w dniu 27 maja 1990 roku, a nie w dniu 1 lutego 1989 roku lub alternatywnie, jak wskazał Sąd Rejonowy w dniu 5 grudnia 1990 roku.

Należy zgodzić się z Sądem pierwszej instancji, że do czasu, gdy w polskim systemie prawnym obowiązywała zasada jednolitej władzy państwowej (art. 128 k.c.) zasiedzenie przez przedsiębiorstwo – czy to własności, czy też ograniczonego prawa rzeczowego, jakim jest służebność – nie było możliwe. Dopiero z chwilą wejścia w życie

ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny zniesiona została zasada, że jedynie Skarbowi Państwa może przysługiwać prawo własności mienia państwowego, w wyniku czego państwowe osoby prawne uzyskały zdolność prawną w zakresie nabywania składników majątkowych na własność. Zmiana art. 128 k.c. dokonana powyższą ustawą nie spowodowała jednak przekształcenia przysługujących państwowym osobom prawnym - z mocy przepisów kodeksu cywilnego i ustaw szczególnych - uprawnień do części mienia ogólnonarodowego, pozostających w ich zarządzie w dniu wejścia w życie tej ustawy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2014 r. II CSK 551/13). Najwcześniej, do przekształceń własnościowych w zakresie mienia ogólnonarodowego mogło dojść na rzecz jednostek samorządu gminnego w drodze komunalizacji. W przypadkach określonych w art. 5 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz.U. Nr 32, poz. 191 ze zm.), mienie ogólnonarodowe (państwowe) należące do rad narodowych i terenowych organów administracji państwowej stopnia podstawowego, a także niektórych przedsiębiorstw państwowych oraz niektórych zakładów i innych jednostek organizacyjnych, stawało się z mocy prawa z dniem wejścia w życie tej ustawy, tj. z dniem 27 maja 1990 r., mieniem gminy (art. 7 ust. 1), z tym że nabycie mienia ogólnonarodowego przez gminę nie mogło naruszać praw osób trzecich do tego mienia (art. 7 ust. 2). W ten sposób gmina stawała się właścicielem nieruchomości, na której były już posadowione urządzenia przesyłowe, wstępując w sytuację prawną Skarbu Państwa.

Przekształcenie zarządu przedsiębiorstwa państwowego w odniesieniu do gruntów w prawo użytkowania wieczystego, a w odniesieniu do znajdujących się na tych gruntach budynków, innych urządzeń i lokali w prawo własności nastąpiło w dniu 5 grudnia 1990 r. na podstawie przepisów art. 2 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy z dnia 29 kwietnia 1985r. o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości, natomiast w odniesieniu do innych składników majątkowych - również w prawo własności - dokonało się w dniu 7 stycznia 1991 r. na podstawie przepisu art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. z 1991 r. Nr 2, poz. 6.; por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1991 r., III CZP 38/91, OSNCP 1991, nr 10-12, poz. 118; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2015 r., IV CSK 514/14, niepubl.).

Należy jednak zauważyć, że do uwłaszczenia państwowych osób prawnych w zakresie urządzeń przesyłowych, wchodzących w skład ich przedsiębiorstw (art. 49 k.c. w ówczesnym brzmieniu, Dz. U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.), doszło nie z mocy art. 2 ust. 2 ustawy o zmianie ustawy z dnia 29 kwietnia 1985r. o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości, lecz z mocy ustawy z 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych. Urządzenia przesyłowe (linie energetyczne) są bowiem zbiorem rzeczy ruchomych, a nie jedną rzeczą złożoną. (...) takich, wchodzących w skład przedsiębiorstwa, nie można uznać za "znajdujące się na gruntach", co do których państwowa osoba prawna, do której należało to przedsiębiorstwo, uzyskiwała prawo użytkowania wieczystego, jeśli nie były one posadowione na tych właśnie gruntach, lecz na innych gruntach. Powyższe rozważania wykluczają zatem możliwość przejęcia biegu zasiedzenia od 5 grudnia 1990 roku. Koncepcję taką – opowiadająca się za przyjęciem daty 7 stycznia 1991 roku, kiedy to weszła w życie ustawa z dnia 20 grudnia 1990 roku o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych przedstawił Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 12 maja 2016 roku (IV CSK 510/15), a Sąd Okręgowy w składzie rozpoznającym sprawę pogląd ten podziela.

Niemniej jednak, należy wskazać, że przy rozstrzygnięciu, co do zasadności zarzutu stwierdzenia nabycia służebności przesyłu przez zasiedzenie zgłoszonego przez pozwanego i ocenie, jaką długość okresu niezbędnego do zasiedzenia należy przyjąć, decydujące znaczenie ma istnienie dobrej bądź złej wiary w momencie objęcia w posiadanie służebności oraz wynikające z przepisu art. 7 k.c. domniemanie dobrej wiary posiadacza. Istotne jest przy tym, jak już wielokrotnie podkreślał Sąd pierwszej instancji, jedynie dobra wiara na początku okresu posiadania prowadzącego do zasiedzenia służebności. Jej utrata w czasie trwania posiadania nie ma znaczenia dla zasiedzenia.

W apelacji powód wielokrotnie podnosi, że pozwany jest w złej wierze. Wskazał, że o ile na rzecz przedsiębiorcy przesyłowego mogłoby działać domniemanie dobrej wiary wynikające z art. 7 k.c., to nie sposób zaakceptować poglądu, że Skarb Państwa obejmując w posiadanie służebność przesyłu nie wiedział lub nie mógł się dowiedzieć o tym, że utracił na rzecz powoda własność działek wcześniej zabudowanych przez siebie urządzeniami przemysłowymi. Powyższe zarzuty powoda są bezprzedmiotowe i nie mogą doprowadzić do obalenia działającego na korzyść pozwanego domniemania dobrej wiary ustanowionego art. 7 k.c. W rozpoznawanej sprawie Sąd Rejonowy trafnie

przyjął, że w dacie rozpoczęcia biegu terminu zasiedzenia poprzednik prawny pozwanego działał w usprawiedliwionym przekonaniu, że jego władanie jest zgodne z wolą właściciela i nie narusza jego prawa. Taka ocena jest usprawiedliwiona, chociaż w ocenie Sądu Okręgowego wymaga dokładniejszego omówienia.

Należy bowiem mieć na uwadze szczególną sytuacja, miała miejsce, gdy w skład przedsiębiorstwa państwowej osoby prawnej wchodziły urządzenia przesyłowe posadowione na nieruchomościach stanowiących własność Skarbu Państwa w chwili wejścia w życie ustawy z 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorcach państwowych. Jak wskazano wyżej, będące taką osobą przedsiębiorstwo państwowe, mając w swym zarządzie te urządzenia, miało jednocześnie tytuł prawny do korzystania z nieruchomości Skarbu Państwa w zakresie niezbędnym do ich eksploatacji. Jeżeli więc w ramach procesu uwłaszczenia państwowych osób prawnych następowało ich majątkowe usamodzielnienie, to należy przyjąć, że uwłaszczenie to skutkowało nie tylko przekształceniem przysługującego im zarządu urządzeń przesyłowych w prawo ich własności, ale też przekształceniem owego tytułu prawnego we właściwe prawo podmiotowe, uprawniające je do (dalszego) korzystania z nieruchomości będących własnością Skarbu Państwa, na których posadowione były przedmiotowe urządzenia. W ocenie Sądu Okręgowego, byłoby bowiem całkowicie niezrozumiałe i nieuzasadnione, gdyby jakiś fragment władztwa państwowej osoby prawnej będącej przedsiębiorstwem państwowym nad gruntem państwowym, długotrwale wykonywany pod rządem zasady jednolitego funduszu własności państwowej, aprobowany przez Skarb Państwa oraz niezbędny do wypełniania zadań tego przedsiębiorstwa, lecz niemający charakteru cywilnego prawa podmiotowego ze względu na obowiązywanie tej zasady, nie został objęty uwłaszczeniem. Nie sposób przyjąć, aby wolą ustawodawcy było nakładanie na przedsiębiorstwa państwowe konieczności niezwłocznego zawierania ze Skarbem Państwa niezliczonych umów niezbędnych do fragmentarycznego korzystania z jego nieruchomości. Prawem powstającym w wyniku przekształcenia dotychczasowego tytułu do korzystania z nieruchomości państwowych w zakresie niezbędnym do eksploatacji uzyskanych na własność i posadowionych na tych nieruchomościach urządzeń - w ówczesnym stanie prawnym - była służebność gruntowa o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Analogiczna sytuacja zdaniem Sądu Okręgowego występuje w przypadku, gdy urządzenia energetyczne zostały posadowione na gruntach, które z dniem 27 V 1990r stały się własnością gminy (komunalizacja). Dla oceny dobrej wiary poprzednika prawnego pozwanego decydujące znaczenie ma stan na dzień 7 I 1991r, kiedy to został on uwłaszczony przedmiotowymi urządzeniami. Organ zarządzający ówczesnym przedsiębiorstwem państwowym miał świadomość, że urządzenia zostały wybudowane przez Skarb Państwa (przedsiębiorstwo państwowe przed jego usamodzielnieniem) na gruntach stanowiących własność Skarbu Państwa. Skarżący nie zdołał obalić domniemania dobrej wiary (wynikającego z art. 7 kc) organu zarządzającego przedsiębiorstwem na datę 7 I 1991r, kiedy to przedsiębiorstwo stało się właścicielem urządzeń i rozpoczął bieg termin zasiedzenia służebności przesyłu na nieruchomościach, które już wówczas były własnością powoda. Zgodnie bowiem z art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych, mimo, że komunalizacja następowała z mocy prawa, to jednak jej stwierdzenie wymagało decyzji wojewody. Powód nie wskazywał, by zawiadamiał organ zarządzający przedsiębiorstwem poprzednika pozwanego o komunalizacji działek, na których posadowione są urządzenia energetyczne, nie wykazał, by organ ten w dacie rozpoczęcia biegu zasiedzenia miał świadomość, że Skarb Państwa przestał być ich właścicielem. Ma to o tyle znaczenie, że cytowana wyżej ustawa z 10 V 1990r przewidywała szereg wyłączeń nieruchomości spod komunalizacji i dlatego nakazywała wydanie decyzji stwierdzającej nabycie własności nieruchomości przez wojewodę, aby uniknąć wątpliwości co do stanu prawnego poszczególnych nieruchomości. W takiej sytuacji zarzut o świadomości organu zarządzającego przedsiębiorstwem poprzednika prawnego pozwanego o stanie prawnym nieruchomości, na których posadowione są przedmiotowe urządzenia energetyczne nie może być skuteczny. Co więcej, powód podnosi, że fakt uwłaszczenia mieniem Skarbu Państwa został powołany przez niego w załączniku do protokołu rozprawy z dnia 28 kwietnia 2017 roku (k.143). Należy jednak zauważyć, że powód nie przedstawił decyzji administracyjnej stwierdzającej nabycie z mocy prawa przez określoną gminę własności nieruchomości na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz.U. Nr 32, poz. 191 ze zm.; dalej: ustawa z dnia 10 maja 1990 r. lub ustawa komunalizacyjna). (Zob. postanowienie SN z dnia 18 marca 2015 roku I CSK 155/14).

Skoro początek biegu terminu zasiedzenia w odniesieniu do stacji transformatorowych: (...), (...), (...), „(...) (...), (...), (...) posadowionych na (...)działek należących do powoda został ustalony na dzień 7 stycznia 1991 roku, a przejęcie posiadania nastąpiło w dobrej wierze, należy w następnej kolejności omówić kwestię wymaganego przez ustawodawcę okresu posiadania niezbędnego do nabycia prawa własności w drodze zasiedzenia. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. nr 16, poz. 93) weszła w życie z dniem 1 stycznia 1965 r. W dacie tej obowiązywały odpowiednio 10 – i 20 – letnie terminy posiadania prowadzące do zasiedzenia, które na mocy ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 55, poz. 321) wprowadzającej nowelizację k.c. z dniem 1 października 1990 r. uległy zmianie na terminy odpowiednio 20 – i 30 – letnie. Z ustalonego w sprawie stanu faktycznego wynika, iż początek okresu zasiedzenia należy liczyć najpóźniej od dnia 7 stycznia 1991 roku, a zatem do ustalenia terminu zasiedzenia należy stosować odpowiednio terminy 20 – i 30 – letnie. Biorąc po uwagę fakt, że pozwany nabył posiadanie przedmiotowej służebności w dobrej wierze, należy zgodnie z art. 176 § 1 zd. 1 k.c. dopuścić możliwość doliczenia do czasu posiadania przez niego przedmiotowej służebności przesyłu, czas posiadania jego poprzednika (Skarbu Państwa). Wobec powyższego, początek biegu zasiedzenia należy liczyć od 27 maja 1990 roku, a zatem zdaniem Sądu Okręgowego – do zasiedzenia służebności w stosunku do (...) działek doszło najpóźniej z dniem 27 maja 2010 roku.

Jak wynika z niezakwestionowanych ustaleń Sądu I instancji w dniu 27 maja 1990 roku objęte żądaniem pozwu działki nr (...); nr(...) w zakresie odpowiadającym służebności przesyłu były już w posiadaniu pozwanego, a stacje transformatorowe były oddane do użytku – tym samym poprzednik prawny pozwanego korzystał z nieruchomości powoda, jak posiadacz zależny w zakresie służebności odpowiadającej w swej treści służebności przesyłu (art. 305¹ – 305⁴). Wyjątkiem była nieruchomość stanowiąca działkę nr (...), gdzie stację transformatorową o nazwie (...) oddano do użytku w dniu 10 września 1992 roku (protokół nr (...); k. 89); tym samym posiadanie zależne pozwanego rozpoczęło się z tą datą. Rację ma apelujący, iż inwestycja związana z budową niniejszej stacji rozpoczęta została dla potrzeb banku samowolnie, bez wymaganego pozwolenia na budowę, niemniej jednak nie sposób zgodzić się z apelującym, iż fakt ten powinien wzbudzić u pozwanego przedsiębiorcy przesyłowego uzasadnioną wątpliwość co do tego, czy Bank (...) przekazujący stację posiadał prawo do zabudowy terenu. Należy bowiem zauważyć, że owa samowola budowlana została zalegalizowana decyzją administracyjną z dnia 1 kwietnia 1992 roku (k.88). Powyższa decyzja udzielała pozwolenia inwestorowi – Bank (...) w O. pozwolenia na budowę – dokończenie robót przy budowie stacji trafo przy ul. (...) w O. według złożonej decyzji technicznej (k.88). Z brzmienia owej decyzji wynika, że inwestor otrzymał pozwolenie na budowę, chociaż nastąpiło to już w trakcie prac, w ten sposób samowola budowlana inwestora została zalegalizowana. Sąd Okręgowy przy określeniu terminu zasiedzenia, przyjął dobrą wiarę pozwanego oraz jego poprzednika prawnego, wszak nie ma lepszej gwarancji dobrej wiary, jak sama zgoda właściciela, a tak należy traktować decyzję z dnia 1 kwietnia 1992 roku zezwalającą na budowę. Decyzja została bowiem wydana przez samego właściciela – z upoważnienia gminy O. działającej przez inne organy. Wobec powyższego, początek biegu zasiedzenia należy liczyć od 10 września 1992 roku, a zatem zdaniem Sądu Okręgowego – do zasiedzenia służebności w stosunku do działki nr (...) doszło najpóźniej z dniem 10 września 2012 roku.

Podsumowując stwierdzić należy, że w ocenie Sądu Okręgowego, zarówno ustalenia faktyczne Sądu I instancji, jak i materialnoprawna ocena tychże ustaleń są prawidłowe. Błędne, w zdaniem Sądu odwoławczego, określenie daty początkowej biegu terminu zasiedzenia nie ma wpływu na treść wyroku, który odpowiada prawu. Zarzuty apelacji są bezzasadne. Sąd Rejonowy nie naruszył przepisu art. 233 k.p.c. w sytuacji, gdy fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, w szczególności, co do daty budowy przedmiotowych stacji oraz przejście następstwa prawnego po stronie pozwanego, były między stronami bezsporne. Zarzut naruszenia art. 217 i art. 227 k.p.c. jest zupełnie niezrozumiały. Opinia biegłych sądowych z zakresu energetyki i szacowania nieruchomości nie była potrzebna do rozstrzygnięcia sprawy, w sytuacji gdy powierzchnia działek odpowiadająca służebności przesyłu nie została w sposób dokładny określona, nie było bowiem podstaw do liczenia wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z całej powierzchni działek należących do powoda, ale tylko z ich części, na których zostały posadowione urządzenia przesyłowe. Ponadto, powierzchnia działek, na której znajdowały się urządzenia odpowiadała treści zasiedzenia służebności, a zatem skoro zasadnym okazał się zarzut zasiedzenia, to nie było podstaw do wyliczenia wynagrodzenia za bezumowne korzystanie.

Prawidłowe ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego prowadzą do wniosku o bezzasadności zarzutu naruszenia prawa materialnego a w szczególności, wskazywanych w apelacji art. 305⁴ k.c. w zw. z art 172 k.c. i art. 225 k.c. w zw. z art. 352 § 2 k.c. Ponieważ pozwanemu przysługuje skuteczny względem powoda tytuł prawny do władania jego nieruchomością w zakresie służebności przesyłu, powód nie może ubiegać się o zasądzenie od pozwanego wynagrodzenia, gdyż przesłanką takiego roszczenia jest brak tytułu prawnego do takiego korzystania. Warto też w tym miejscu przypomnieć, że w orzecznictwie sądowym utrwalił się pogląd, że byłemu właścicielowi nie przysługują wobec posiadacza, który nabył własność nieruchomości przez zasiedzenie, roszczenia uzupełniające za okres poprzedzający datę zasiedzenia (por. m.in. wyrok Sadu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2012 r, II CSK 258/11, Lex 1125088). Pogląd ten znajduje zastosowanie do właściciela nieruchomości domagającego się wynagrodzenia od posiadacza zależnego służebności, za okres poprzedzający jej zasiedzenie.

Mając na względzie wszystkie powyższe argumenty, Sąd Okręgowy oddalił apelację strony powodowej, jako bezzasadną w oparciu o przepis art. 385 k.p.c., orzekając o kosztach postępowania apelacyjnego na zasadzie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. Na koszty postępowania apelacyjnego złożyła się kwota 1.800 zł tytułem wynagrodzenia pełnomocnika, ustalona w oparciu o §10 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

SSO Monika Kośka SSO Teresa Strojnowska SSO Anna Pać - Pięta